

FEN FAKÜLTESİ DERGİSİ*

Prof. Dr. Ali Girgin

İstanbul Üniv. Fen Fak. Fizik Böl.

Özet: Bu çalışma “*Fen Fakültesi Dergisi*”nin, 1933–1983 yılları arasındaki gelişimini; derginin ad ve bilim dallarındaki değişiklikleri; “*Fizik*” içerikli ve toplam makale sayıları ile bu yayınlarda yer alan yerli ve yabancı yazar sayılarının yıllara göre dağılımlarını kapsamaktadır. Derginin 1916–1933 yılları arasındaki gelişimi ise daha önce ayrıntılı olarak incelenmiş ve yayınlanmıştır. Fen Fakültesi Dergisi’nin 1933–1983 yılları arasındaki gelişiminin, Üniversite’nin 1933 yılında yeniden yapılandırılmasından önce Türkiye’de bilimsel nitelikli dergi yayıncılığında gözlenen gelişmelerle bir karşılaştırmasını yapmak amacıyla, bu çalışmadan da yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fen Fakültesi, Dâr-ül Fünûn, Fen Fakültesi Dergisi.

Abstract: This study covers the development of Journal of Faculty of Science between 1933-1983. The changes in name of journal and the areas of articles, the number and percent of physics articles, the number and percentage of national and international authors are also covered. The development of the journal between 1916–1933 are also focused specifically. For taking a chance for comparing the scientific environment of pre and post 1933, a university reform has been realized, this period was analyzed deeply.

Key Words : Faculty of Science, Dâr-ül Fünûn, Journal of Faculty of Science

* Bu çalışmada, Osmanlı Bilimi Araştırmaları, Cilt I; İstanbul, 1995 (285 – 349) da yayınlanmış olan “*Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1916 - 1933)*” adlı makalesinden yararlanmamaya olanak sağlayan İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Anabilim Dalı Başkanı sayın Prof. Dr. Feza Günergun’a; derginin, Prof. Dr. Nüzhet Gökdoğan (İstanbul, 1910 – İstanbul, 2003) arşivinden 1935 – 1948 yılları arasındaki sayılarına ilişkin bilgiye ulaşmamı sağlayan İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü Başkanı sayın Prof. Dr. H. Gökmen Tektunah’ya; ayrıca grafiklerin çizimini yapan Yard. Doç. Dr. Rahmi Küçer’e; dergi kapaklarını görüntüleyen ve çalışmayı bilgisayar ortamında sunuma hazırlayan Fizik Bölümü Araştırma Görevlisi Çiğdem Yalçın ile Öğrenci Asistanlar Aysun Alemdar ve Fatma Aydoğmuş’a teşekkür ederim.

Ayrıca, 10 - 11 Haziran 2006 tarihlerinde, İstanbul’da düzenlenen “1933 – 1982 Dönemi İ. Ü. Fizik Bölümü Tarihi Sempozyumu” ile “Bilim Tarihi, Felsefesi ve Sosyolojisi” Çalışma Grubu’nun, 20 – 22 Kasım 2006 tarihlerinde Kocaeli Üniversitesi’nde düzenlediği “III. Ulusal Sempozyum” unda yapılan sunumların genişletilmiş şekli olan bu çalışmanın basımında tüm emeği geçenlere de teşekkür ederim.

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası'ndan (1916) Önce Türkiye'de Bilimsel Yayın Girişimleri

Fen Fakültesi Dergisi'nin 1933 Üniversite Reformu'ndan sonraki gelişimini incelemeyen önce, gerek Osmanlı dönemindeki bilim anlayışını yansıtmaması, gerekse bilimsel nitelik taşıyan süreli dergi yayıncılığına geçiş ve gelişim süreçlerinin izlenmesi bakımından, ilk *Dâr-ül Fünûn*'un kuruluşundan¹ önceki süreçlerle, *Dâr-ül Fünûn* dönemlerindeki gelişmelere kısaca değinmek gerekir. *Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası*, bu günkü *Fen Fakültesi Dergisi*'nin başlangıcı olarak kabul edilirse, derginin gelişim süreci göz önüne alındığında, Türkiye'de bilimsel nitelikli dergi yayıncılığı başlıca iki döneme ayrılabilir: (I) Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası'ndan önceki dönem: 1849 – 1916, (II) Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası'ndan sonraki dönem: 1916 – 1983

Feza Günergun'a göre "*Ondokuzuncu yüzyılın ortasına doğru Osmanlı toplumuna giren süreli yayıncılık, II. Meşrutiyet'in getirdiği serbestlik havası içinde hız kazanmış ve değişik konularda (siyasi, ticari, edebi, ilmi, mesleki vs.) çok sayıda dergi yayın hayatına girmiştir.*"² Buna göre Osmanlı döneminde ilk bilimsel ve mesleki dergiler, 19. yy. ın ortalarında yayınlanmağa başlamış; bilimsel nitelikli ilk yayınlar ise *Tıp* alanında yapılmıştır. *Hekimbaşı Abdülhak Molla'nın*³ girişimleriyle tıp alanında yayınlanan ilk dergi ise "*Vakayi- i Tıbbiye*" adını taşımaktadır. Makalede daha sonra, 20. yy. başlarında Tıp, Eczacılık, Kimya, Mühendislik gibi alanlarda kişisel çabalarla yayınlanan dergiler tanımlanmış; buna karşılık *Dâr - ül Fünun*'ların ilk üç dönemi ile yeni İstanbul Üniversitesi'nin temelini oluşturan *Dâr - ül Fünun - u Şâhâne*'nin ilk yıllarında, bilimsel nitelikli bir dergi yayınlama girişiminde bulunulmadığı ve 1912 yılında yayınlanan *İstanbul Dâr - ül Fünun'u Talimatnamesi*'nde de, bir dergi yayınlanmasına ilişkin bir madde yer almadığı da belirtilmiştir. Bu nitelikte dergilerin 1849 – 1916 yılları arasında geçirdiği aşamalar, makalede verilen bilgilere dayanılarak, *Tablo 1.* de özetlenmiştir.

¹ Tanzimat döneminde, 1863 yılında kurulan 1. Dâr-ül Fünûn' dan sonra sırasıyla: Dâr - ül Fünûn - u Osmânî (1870), Dâr - ül Fünûn - u Sultanî (1876), Dâr - ül Fünûn - u Şâhâne (1900), Dâr - ül Fünûn - u Osmânî (1908) ve İstanbul Dâr - ül - Fünûnu (21 Nisan 1924) kurulmuştur. (493 sayılı bu yasayla Dâr - ül Fünûn' a "Hükmi Şahsiyet" (Tüzel Kişilik) verilmiş; "medrese" ise "Fakülte" adını almıştır).

² Feza Günergun, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1916 - 1933)*; Osmanlı Bilimi Araştırmaları, Cilt I; İstanbul, 1995 (285 – 349).

³ Hekimbaşı Abdülhak Molla, *Abdülhak Hâmid Tarhan' ın dedesidir.*

Tablo 1: 1849 – 1916 Yılları Arasında (I. Dönem, 1849 – 1916) Yayınlanan Bilimsel Nitelikli Dergiler		
Dergi Adı	Baskı Yılı	Açıklama
1) Vakayi-i Tıbbiye	Ekim, 1849	Abdülhak Molla'nın girişimiyle yayına başladı ve basımı, Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne Nazırlığı tarafından aynı kurum matbaasında sürdürüldü; Türkçe
2) Gazette Medical de Constantinople	1850	Vakayi-i Tıbbiye dergisinin, İstanbul'daki hastahanelerde çalışan yabancı hekimlerin girişimleriyle yayınlanan Fransızca basımı olduğu belirtilmiştir
3) Gazette Médicale d'Orient	1857	Société Imperiale de Médecine Cemiyet-i Tıbbiye-i Şâhâne (dernek) dergisi.
4) Mecmua-i Fünun	1862-1867	Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye (dernek) dergisi; Türkçe
5) Mecmua-i Ulûm	1879-1880	Cemiyet-i İlmiye (dernek) dergisi
6) Journal de la Société de Constantinople	1879-1980	Société de Pharmacie de Constantinople Cemiyet-i Eczacıyan der Asitane-i Aliye dernek) dergisi
7) Ziraat Gazetesi	1909	Türkçe
8) Revue Technique d'Orient	1910	Fransızca
9) Génie Civil Otoman	1911	Fransızca
10) Genç Kimyagerler	1913	Türkçe
7, 8, 9 ve 10. sırada yer alanlar, gazete veya topluma yönelik dergi niteliğindeki yayımlardır.		

Fen Fakültesi Dergisi'nin Başlangıcı ve İlk Yayınları

Bu günkü Fen Fakültesi Dergisi'nin başlangıcı sayılabilecek ilk dergi 1916 yılında yayınlanmıştır. Bilimsel nitelikli bir dergi yayınlanması düşüncesi ve bu düşüncenin uygulamaya konulmasında, Birinci Dünya Savaşı sırasında Dâr-ül Fünûn Fünûn Fakültesi'ne gelen ve çoğunluğu Alman olan yabancı bilim insanlarının katkısı büyüktür. *II. Dönem* ise, 1. Ağustos 1933 tarihinde yürürlüğe giren 2252 sayılı Üniversite yasasından önceki ve sonraki gelişmelere bağlı olarak, iki alt döneme ayrılabilir. Birincisi, sırasıyla "*Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası* (1916 – 1917)", "*Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası* (1924 - 1928)" ve "*İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası* (1929 - 1933)" adlarıyla üç derginin yayınlandığı dönem; ikincisi ise, ilk sayısı İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşundan iki yıl sonra, Ekim 1935 tarihinde yayınlanan ve

“İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası” ile başlayan dönemdir. Her bir döneme ilişkin gelişmeler, aşağıda özetlenmiştir.⁴

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası (Nisan, 1916 – Ağustos, 1917)

1. Dünya Savaşı başlarında Dar-ül Fünun’a , o zamanki Maarif Nazırı (Milli Eğitim Bakanı) Şükrü Bey öncülüğünde yapılan yeni düzenlemelerin bir sonucu olarak, Almanya’dan 20 Öğretim Üyesi gelmiş ve 1915 - 1916 Öğretim Yılı’nda göreve başlamışlardır. Dâr-ül Fünûn’un bir bilimsel dergi yayınlama girişiminin, bu Öğretim Üyeleri ile birlikte başladığı düşüncesi yaygındır. Dâr-ül Fünûn’un dört Fakültesi (Edebiyat, Fünûn (Fen Bilimleri), Hukuk ve Tıp) 1916 yılında, kendi adlarını taşıyan ilk bilimsel dergileri yayınlamağa başlamışlardır.⁵

Makalede ayrıca bu gelişmelere bağlı olarak, 1916 - 1933 yılları arasında Dâr-ül Fünûn Fen Fakültesi’nde, değişik adlarla 4 dergi yayımlandığı bildirilmekte ve içeriklerine ilişkin olarak şu bilgiler verilmektedir: Derginin yayını mütareke döneminde (30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi), her iki bölümü altışar sayı (toplam 12 sayı) yayımlandıktan sonra, önce "Tabiiyat Kısmı" (Mart 1916); daha sonra da "Riyaziyat Kısmı" (Ağustos 1917) olmak üzere, durdurulmuştur. Bu süre içinde derginin "Tabiiyat Kısmı" nda toplam 47 makale yayınlanmıştır. Makalelerin bilim dallarına göre dağılımı ise Kimya 22, Botanik 6, *Deneysel Fizik* 5, Jeoloji 2, Zooloji 5 ve bunların dışında kalan çeşitli bilim dalları için 7 olarak verilmekte ve bu makalelerin sadece 6 tanesinin özgün araştırma ürünü olduğu belirtilmektedir. Ötekiler ise çeviri, açıklama ve batılı kaynaklardan yapılan alıntılardan oluşmaktadır.

Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1924 - 1929)

Ömrü çok kısa olan Darülfünun Fakültesi Mecmuası’nın yayını durdurulduktan yedi yıl sonra, 1924 yılında, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası* adıyla yeni bir dergi yayınlanmağa başlamıştır. İlk derginin devamı niteliğindeki bu

⁴ Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası’nın 1916 yılında yayınlanan Tabiiyat (Doğa Bilimleri) ve Riyaziyat (Matematik Bilimleri) alanlarındaki ilk sayısı ile Darülfünun Fen Fakültesi (Fünun) Mecmuasının 1928 yılında yayınlanan 5. yıl, 4. sayısı ve İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi (Fünun) Mecmuası’nın, 1929 yılında yayınlanan 6. yıl, 1. sayısının kapak görüntüleri için bkz. Günergun, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1916 - 1933)*, Ek, s. 346 - 349.

⁵ Günergun, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1916 - 1933)*

derginin ilk sayısı "*Sene 2, Sayı 1 (1924)*" olarak verilmiştir ve *Riyaziyat, Fizik, Kimya, Tabiiyat, Ulûm - i Tatbikiye* (Uygulamalı Bilimler) alanlarını kapsamaktadır. 1929 yılına dek toplam 27 sayısı yayınlandığı bildirilen derginin 1928 yılı Haziran - Temmuz - Ağustos sayısında Arap harfleri kullanılmış olmakla birlikte dış kapağında Latin harflerinin kullanıldığı; 1929 Eylül - Ekim-Kasım sayısının ise tümüyle Latin harfleriyle⁶ yayınlandığı da belirtilmektedir⁷. Bu dönemi öğrenci ve asistan olarak yaşamış olan Fahir Yeniçay'ın (İstanbul, 01. 02. 1902 – İstanbul, 11. 05.1988), Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası'na ilişkin görüşleri şöyledir⁸:

"Yine başka bir dergi olarak, üç ayda bir yayınlanan ve eski harflerle yazılan bir "Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası"nı görürüz. Bu dergide yazılar, yine vülgarizasyon (topluma yönelik) yazılar olmakla beraber, daha üst seviyededir. Meselâ 1925'de yayınlanan ikinci yıl nüshasının ikinci sayısında Müderris Hüsnü Hamit'in "Klâsik Mekaniğin Aksiyomları", Müderris Fatin'in (Gökmen) "Gökün Rengi" gibi yazıları mevcuttur."

Fahir Yeniçay aynı yazısında, 1930 lu yılların başında kişisel çabalarla yayınlanan dergilerden de söz etmektedir: *"Esasen o yıllarda muhtelif seviyelerde vülgarizasyon makaleleri ile bilgi yaymaya gayret eden birkaç dergi de vardı. Bunlar arasında meselâ "Fen Alemi" adı altında, Fen Fakültesinde ve Yüksek Mühendis Mektebinde (şimdiki Teknik Üniversite) Müderris olan Elektrik Mühendisi Refik (Fenmen) eski harflerle yazılmış, bir formalık ve fiatı on kuruş olan bir dergiyi kendi başına çıkarmakta idi. Bu dergide meselâ "Köprüler" gibi tamamiyle teknik yazılar olduğu gibi, "Galilee ve Eslaflı" gibi bilim tarihine temas eden makaleler de vardı."*

İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası (1929 - 1933)

Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası 1929 yılında Latin harfleriyle yayınlanmağa başlamakla birlikte adı, "*İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası*" olarak değiştirildiği (*Ek I.*); ancak içerik bakımından her iki derginin bir bütünlük taşıdığı ve tek bir dergi olarak değerlendirildiği belirtilmektedir⁹. Aynı kaynakta, 1916 – 1933 yılları arasında yayınlanan

⁶ *"Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun": 1 Kasım 1928.*

⁷ Günergun, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1916 - 1933)*

⁸ Fahir Yeniçay; *Fizik Derneği Hakkında; Çağdaş Fizik - Bilimsel ve Mesleki Dergi; Cilt 1, Sayı 1; Mayıs 1976 (12-13).*

⁹ Günergun, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1916 - 1933)*

makalelerin bilim dallarına göre içerikleri ve yazar adları da verilmiştir (*Ek 1*: 1916 -1917 (s. 299); *Ek 2*: 1924 -1933 (s. 322)). Buna göre 1924 - 1933 yılları arasında yayımlanan makalelerden 28 tanesi Fizik içeriklidir.

Fen Fakültesi Dergisi'nin 1916 – 1933 yılları arasında geçirdiği aşamaları kapsayan yukarıdaki açıklamalar, *Tablo 2*'de özetlenmiştir:

Tablo 2: Fen Fakültesi Dergisi'nin, II. Dönem: (1916 -1933) Yılları Arasındaki Gelişimi		
Dergi Adı	Baskı Yılı	Açıklama
1) Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası	Nisan, 1916– Ağustos, 1917	Matbaa-i Amire'de taş basması olarak, iki ayda bir yayınlandı <i>a) Tabiiyat Kısmı: Tecrübî (Deneysel) Fizik, Kimya, Hayvanat (Zooloji), Nebat (Botanik), İlm-ül Arz (Jeoloji), Fizyoloji, Hıfz el Sıhha (Koruyucu Sağlık)</i> <i>b) b) Riyaziyat kısmı (72 makale: Matematik: 69; Astronomi: 3): Nazariyat-ı Riyaziye (Matematiğin Kuramları), Fizik-i Riyazi (Matematiksel Fizik), Mihanik-i Riyazi (Matematiksel Mekanik), Heyet¹⁰ (Astronomi), Riyaziyat-ı Hususiye (Özel Matematik)</i>
2) Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası	1924 – 1928	1928 yılına kadar Arapça; 1929 yılında (6.yıl; sayı:1) Türkçe: Riyaziyat, Fizik, Kimya, Tabiiyat, Ulum-i Tatbikiye (<i>Uygulamalı Bilimler</i>)
3) İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası	1929 – 1933	Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası adına "İstanbul" sözcüğü eklenmiştir.

1916 – 1933 Yılları Arasında Yayımlanan Fizik İçerikli Makaleler

Günergun, Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası (1916 - 1917), Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1924 - 1928) ve İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası (1929 – 1933) olmak üzere, farklı (fakat benzer) adlarla üç döneme ayrılan dergide yayımlanan makalelerin yıllara ve bilim dallarına göre sayısal dağılımları, tablo olarak vermiştir¹¹. *Tablo 3*, bu tablodaki veriler göz önüne alınarak düzenlenmiş, ayrıca grafik gösterimi de, *Şekil 3*. de verilmiştir. Buna

¹⁰ İlm - ül Hey' et: Yıldızlar Bilimi (Ana Britannica - Genel Kültür Ansiklopedisi; Cilt 15, s. 232)

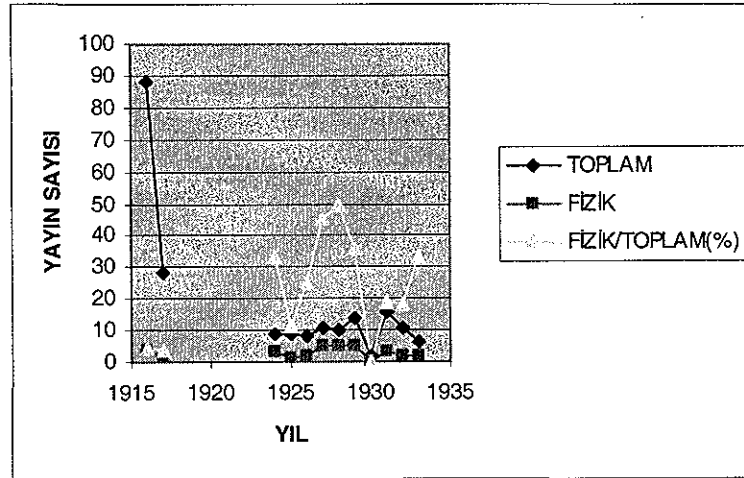
¹¹ Günergun, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1916 - 1933)*, s. 296

göre 1919 – 1933 yılları arasında yayınlanan toplam ve Fizik içerikli makalelerin sayısı sırasıyla 212 ve 33 (toplam makale sayısının % 15.57 si) dır.

Tablo 3: 1916 – 1933 Yılları Arasında Fen Fakültesi Mecmuası'nda Yayınlanan Toplam ve Fizik İçerikli Makalelerin, Yıllara Göre Sayısal Dağılımı

Yıl	Toplam	Fizik	Fizik/ Toplam(%)
1916	88	4	4.54
1917	28	1	3.57
1924	9	3	33.00
1925	9	1	11.00
1926	8	2	25.00
1927	11	5	45.45
1928	10	5	50.00
1929	14	5	35.70
1930	2	0	0.00
1931	16	3	18.75
1932	11	2	18.20
1933	6	2	33.00
GENEL TOPLAM	212	33	% 15.57
1916 – 1917	58 / yıl	2.50 / yıl	% 4.31
1924 – 1928	9.25 / yıl	2.75 / yıl	% 29.73
1929 – 1933	9.67 / yıl	2.83 / yıl	% 29.27

Tablo 3.'ün Grafik Gösterimi

Fen Fakültesi Dergisi'nde, 1933 - 1983 Yılları Arasındaki Ad ve Bilim Alanı Değişimleri

İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası'nın yayını, 2252 sayılı Üniversite Yasasıyla Dâr - ül Fünûn'un kapatılıp, 1 Ağustos 1933 tarihinde Yeni İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşundan başlayarak, 2 yıl süreyle durdurulmuştur. Üniversite'nin yeniden yapılandırılması çalışmalarına temel oluşturan ve İsviçre'den davet edilen Prof. Albert Malche 29 Mayıs 1932 tarihli raporunda, 1 ay Fen, 1 ay Edebiyat alanında olmak üzere, dönüşümlü olarak tek bir dergi yayınlanmasını önermiştir¹²). Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra Fen Fakültesi'nde derginin ilk sayısı, "İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası - Yeni Seri (Revue de la Faculté des Sciences de l'Université d'Istanbul - Nouvelle Série) adıyla 1935 yılında yayınlanmıştır (Cild I, Sayı I), *İlkteşrin* (Ekim) (Ek 2). Aşağıdaki bilgiler de bu tarihi doğrulamaktadır. (Günergun bu tarihi, 1936 olarak vermiştir¹³).

Prof. Dr. Orhan Ş. İçen (Antalya, 05. 10. 1920 – İstanbul, 13. 06. 1995) derginin, 1933 ten sonra ilk kez 1935 yılında yayınlandığını şu sözlerle bildirmektedir¹⁴: "İstanbul Üniversitesi Matematik dalı Mensuplarının Uluslararası Bilimsel Araştırmalara Yaptıkları Katkıları" başlığını taşıyan yazısında , Fen Fakültesi Dergisi'ne ilişkin bilgiler şöyledir: "1935 de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi yayın organı olarak, "İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası = Yeni Seri (Revue de la Faculte des Sciences de l'Universite d'Istanbul - Nouvelle Serie" adlı mecmua çıkarılmaya başlanmış olup, burada İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca dillerinden birinde yazılmış olarak orijinal çalışmalar yayınlanmakta idi. 5. ciltten (1940) itibaren A ve B diye ikiye ayrılan bu derginin A serisi Matematik – Fizik - Kimyaya hasredilmişti (Ek 3, 4, 5). Daha sonra bu dallarda araştırmaların artmasıyla 19. cilt (1954) den itibaren A serisi yalnız Matematiğe ayrılarak, bu serinin diğer dalları için yeni bir C serisi ihdas edilmiştir. " (Ek 6.)

¹² Günergun, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1916 - 1933)*, Yeniçay; *Fizik Derneği Hakkında...*

¹³ Günergun, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1916 - 1933)*

¹⁴ Orhan Ş. İçen; *İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Dalı Mensuplarının Uluslar arası Bilimsel Araştırmalara Yaptıkları Katkı*; Doğumunun 100. Yılında Atatürk 'e Armağan-İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde Çeşitli Fen Bilimi Dallarının Cumhuriyet Dönemindeki Gelişmesi ve Milletlerarası Bilime Katkısı; Editör: Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre; Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Merkezi Baskı Atölyesi, 1982 (1 -35).

Fen Fakültesi Dekanlığı'nın yayınladığı (*Dekan: Prof. Dr. Kâmuran Avcioğlu*; Kırklareli, 1932 – İstanbul, 1991) ve Fen Fakültesi'nin tanıtımının yapıldığı bir kitapçığın¹⁵ "IV. Fen Fakültesi Mecmuası" bölümünde de derginin ilk yayın yılı, 1935 olarak bildirilmiştir. Aynı kaynakta derginin, 1954 yılından başlayarak A (Matematik, B (Biyoloji) ve C (Astronomi, Fizik, Kimya) olmak üzere, üç cilt olarak yayınlanmağa başladığı bildirilmektedir. Yazının devamında ise dergide, Fen Fakültesi'de yapılan araştırmaların ürünü olan makalelerinin yanında, yurt içi ve yurt dışındaki bir çok bilim insanı tarafından gönderilen makalelerin de yayınlandığı; derginin adının i 1989 yılında, *İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik, Astronomi ve Fizik, Biyoloji (Review of the Mathematics, Astronomy and Physics, Biology)* olarak değiştirildiği belirtilmiştir. Ancak derginin, 1976 yılında basılan 1972-1973 yılı, 37-38. Cilt, 1-4. sayısına Fransızca; 1977 yılında basılan 1974-1976 yılı, 39-40-41. Cilt, 1-3. sayısına ise İngilizce adının eklendiği görülmektedir (*Ek 7, 8.*). Adı 1989 yılında, "*İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Fizik Dergisi; Vol: 54*" olarak değiştirilen dergi uzun bir aradan sonra, 2006 yılında, "*University of İstanbul, Faculty of Science; The Journal of Mathematics, Physics and Astronomy; New Series, Vol. I*" adıyla yeniden basılmıştır (*Ek 9, 10,11*).

Fahir Yeniçay'da derginin, Reform'dan (1933) sonra ilk kez 1935 yılında yayınlandığını şu sözlerle bildirmektedir¹⁶: "*Toplantılardan birinde bazı hocalar bir dergi çıkartılması hususunda ısrar ediyorlardı. Von Mises: «Ben yıllar boyunca (Zeitschrift für angewandte Mathematik) Dergisini idare ettim. Dergi nedir bilirim. Sizler bir yıllık yazıyı masamın üzerine getirmezsiz bu dergi çıkmaz» dedi. Gerçekten de «Fen Fakültesi Mecmuası» ancak 1935 de yayınlandı.»* Asuman Baytop derginin *1. Cilt, 1. Sayısı*'nın yayın yılını, 1935 olarak vermiştir¹⁷. Buna karşılık aynı kaynakta derginin 1(3) (1936) ve 2(2) (1937) sayılarından sonra, 1942 yılından başlayarak, 1951 yılına dek (1951 dahil) aralıksız yayınlanan tüm sayılarının, *B (Cilt no) (Sayı no)* şeklinde verildiği belirtilmektedir (*B: Biyoloji*). Ad ve bilim alanı değişiklikleri, *Tablo 4*'te özetlenmiştir.

¹⁵ *Fen Fakültesi Mecmuası*; İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi (1988 - 1989); Fen Fakültesi Dekanlığı

¹⁶ Fahir Yeniçay; *İstanbul Üniversitesinde Fiziğin Gelişmesi*; Doğumunun 100. Yılında Atatürk 'e Armağan; İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi 'nde Çeşitli Fen Bilimi Dallarının Cumhuriyet Dönemindeki Gelişmesi ve Milletlerarası Bilime Katkısı; Editör: Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre, 1982. Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Merkezi Baskı Atölyesi, 1982 (36 –53), s. 50

¹⁷ Asuman Baytop, *Türkiye'de Botanik Tarihi Araştırmaları*; Editör: Feza Günergun; İstanbul, 2003 (313).

1935 - 1948 Yılları Arasında, Fen Fakültesi Mecmuası'nda Yayınlanan Toplam ve Fizik İçerikli Makale Sayılarındaki Değişimler

Fen Fakültesi Dergisi'nde 1935- 1948 yılları arasında yayınlanan toplam ve Fizik içerikli makale sayılarıyla, Fizik alanındaki makale sayılarının toplam makale sayılarına oranlarının (%) yıllara göre dağılımları, derginin ad ve bilim alanlarındaki değişiklikler göz önüne alınarak, üç dönem için ayrı ayrı incelenmiştir. Sonuçlar *Tablo 5* ve *Tablo 6'da* verilmiştir. 1940 ve 1945 yıllarında (Seri A), dergide yayınlanan makale sayılarında hızlı bir azalma gözlenmektedir. Bu azalmaların olası nedenleri, 1939 yılında başlayan İkinci Dünya Savaşı nedeniyle bilimsel araştırmalarda gözlenen göreceli yavaşlama; 1945 yılında ise savaşın sona ermesiyle birlikte, savaş nedeniyle Türkiye'ye gelen bazı yabancı bilim insanlarının ülkelerine dönmeleri veya başka ülkelere gitmeleridir.

Tablo 4: Fen Fakültesi Dergisi'nin, Üniversite Reformu'ndan (1933) Sonra, Ad ve Bilim Alanlarında Yapılan Değişimler II. Dönem (2): (1935 -2005)		
Dergi Adı	Baskı Yılı	Açıklama
1) İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası; Yeni Seri a) A Serisi: Matematik, Fizik, Kimya. 1940 b) B Serisi: Biyoloji	1935	Dergi kapağına, Fransızca adı eklenmiştir. (İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca)
2) İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası a) A Serisi: Matematik. b) B Serisi: Biyoloji. c) C Serisi: Fizik, Kimya, Astronomi.	1954	Dergi kapağına, Cilt:37-38 (1972-1973'e dek) Fransızca; Cilt: 39-40-41 (1974-1976)'dan başlayarak, İngilizce adı eklenmiştir.
3) İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Fizik Dergisi	1989	Dergi kapağına, İngilizce adı eklenmiştir.
4) İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik, Fizik ve Astronomi Dergisi	2004-2005	İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü; 2006. Dergi kapağına, İngilizce adı eklenmiştir.

Tablo 5: 1935–1939 Yılları Arasında Fen Fakültesi Mecmuası'nda (Yeni Seri) Yayımlanan Makalelerin, Yıllara Göre Sayısal Dağılımı

Yıl	Toplam	Fizik	Fizik / Toplam (%)
1935	6	1	16.67
1936	29	8	27.60
1937	20	5	25.00
1938	14	2	14.30
1939	19	2	10.53
Genel Toplam	88 17.60 / yıl	18 3.60 / yıl	% 20.45

Tablo 6: 1940–1953 Yılları Arasında Fen Fakültesi Mecmuası'nda (Seri A) Yayımlanan Makalelerin, Yıllara Göre Sayısal Dağılımı

Yıl	Toplam	Fizik	Fizik / Toplam (%)
1940	8	2	25.00
1941	22	1	7.14
1942	16	4	25.00
1943	25	7	28.00
1944	21	3	14.30
1945	4	0	0.00
1946	14	3	21.43
1947	17	2	11.76
1948	21	8	38.10
1949	24	3	12.50
1950	24	3	12.50
1951	28	4	14.29
1952	34	6	17.65
1953	35	9	25.71
Genel Toplam	293 20.93 / yıl	55 3.93 / yıl	% 18.77

Prof. Dr. Orhan Ş. İçen'in makalesinde, "Referanslar" başlığı altında¹⁸, "Rev. Fac. Sci. Univ. İstanbul, Sér. A" da (Matematik); Prof. Dr. Hüsnü Demiriz'in (Niğde, 04. 12. 1920 – İstanbul, 27. 03. 1999) aynı kaynaktaki makalesinde ise¹⁹

¹⁸ İçen; *İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Dalı Mensuplarının Uluslararası Bilimsel Araştırmalara Yaptıkları Katkı*, s. 26.

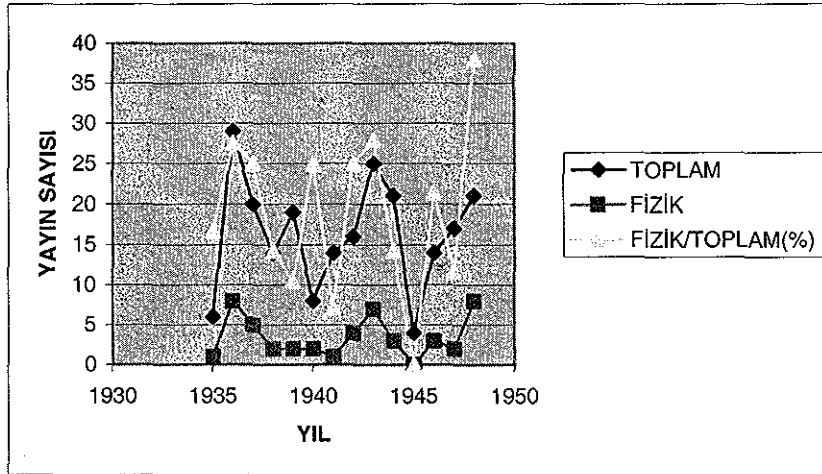
¹⁹ Hüsnü Demiriz; *Fen Fakültesinin Botanik Alanındaki Araştırmalara ve Öğretime Katkısı*; Doğumunun 100. Yılında Atatürk 'e Armağan – İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde çeşitli Fen Bilimi Dallarının

“Bibliyografya” başlığı altında, “İst. Üniv. Fen Fak. Mec. B” de (Biyoloji), bu yıllarda yayınlanmış makaleler yer almaktadır. Derginin, Ekim 1940 – Ocak 1941 sayısı ise, birlikte yayınlanmıştır.

Derginin Ekim 1935 – Temmuz 1936 (Yeni Seri) yıllarındaki 4 sayısı *Murkides Matbaası – İstanbul*; Ekim 1936 - Temmuz 1939 (Yeni Seri) yıllarındaki 9 sayısı *Devlet Basımevi – İstanbul*;

Ocak 1940 – Ekim 1943 (Seri A) yıllarındaki 9 sayısı *Kenan Basımevi – İstanbul*; Ocak 1944 – Temmuz 1944 (Seri A) yılındaki 3 sayısı *İbrahim Horoz Basımevi – İstanbul*; Ocak 1945 – Ekim 1948 (Seri A) yıllarındaki 12 sayısı *Kenan Basımevi – İstanbul*; XV. ve XVI. Ciltler (1949, 1950) *Osman Yalçın Matbaası – İstanbul*; XVII. ve XVIII. Ciltler (1951, 1952) *Şirketi Mürettibiye Basımevi – İstanbul*’da basılmıştır. Basım kuruluşlarında gözlenen bu değişiklikler, derginin basımında karşılaşılan bir güçlük olarak değerlendirilebilir.

Tablo 5. ve 6’nın, 1935 – 1948 Yılları Arasındaki Grafik Gösterimi

1954 -1983 Yılları Arasında Fen Fakültesi Dergisi'nde (Seri C) Yayınlanan Toplam ve Fizik İçerikli Makale Sayılarındaki Değişimler

1954 yılından 1973 yılına dek “İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası, Seri C: Astronomi, Fizik Kimya (Revue de la Faculté des Sciences de

L'Université d'Istanbul, Série C: Astronomie, Physique, Chimie) adıyla yayınlanmaya başlayan dergi (*Ek 6, 7*) 1974 yılından sonra yayını, dergi kapağına İngilizce adı (Review of Faculty of Science University of İstanbul) eklenerek sürdürmüştür (*Ek 8*). Ayrıca 1972 – 1973 (Cilt 37-38, Sayı 1-4) den başlayarak, kapakta yer alan bilim dallarının (Astronomi – Fizik – Kimya) adları kaldırılmıştır. Derginin A Serisi ise 1954 yılında, İngilizce, Almanca ve Fransızca olmak üzere, *Sıfı ve Tatbiki Matematik* bilim dalı olarak ayrılmıştır (Dergi İşleri Komisyonu: Cahit Arf, Ferruh Şemin, Nazım Terzioğlu).

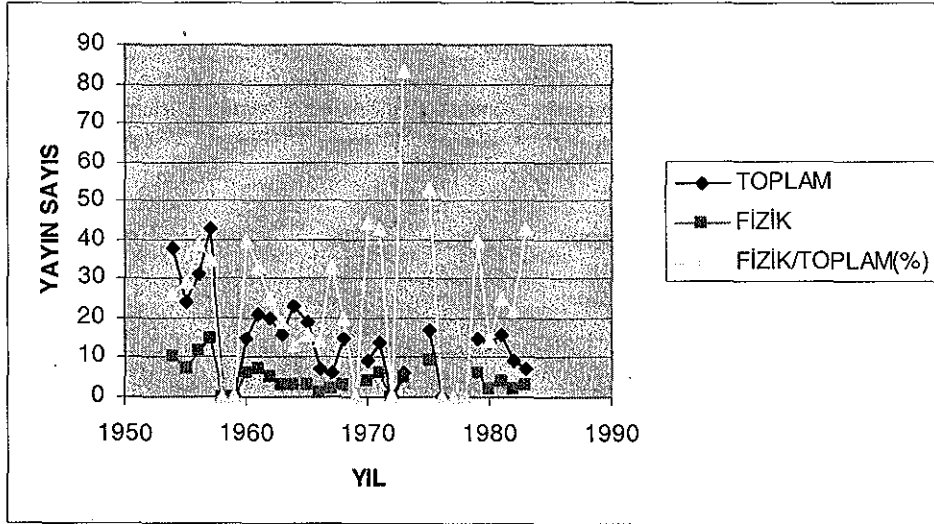
Bu dönemde yayınlanan toplam ve Fizik içerikli makale sayılarındaki değişimler, *Tablo 7. Grafik*'te verilmiştir. Derginin 1969, 1977 ve 1978 yıllarına ait sayılarına ulaşamadığı için, tabloda bu yıllara ilişkin veriler yer almamıştır. Ayrıca 1958 ve 1959 sayılarına ilişkin veriler sadece ulaşılabilen sayıları kapsadığı ve 1972 – 1973 ile 1974 – 1976 baskıları da tek sayı olarak değerlendirildiği için ortalamalar, 24 yıl üzerinden hesaplanmıştır

Tablo 7: 1954 – 1983 Yılları Arasında (Seri C: Astronomi – Fizik – Kimya)İstanbul Üniversitesi Fen fakültesi Mecmuası'nda Yayınlanan Toplam ve Fizik İçerikli Makale Sayıları ile Fizik İçerikli Makalelerin, Toplam Makale Sayılarına Oranlarının (%) Yıllara Göre Dağılımı (25 baskı yılı göz önüne alınmıştır).

Yıl	Toplam	Fizik	Fizik / Toplam (%)
1954	38	10	26.30
1955	24	7	29.20
1956	31	12	38.70
1957	43	15	34.90
1958	28	2	7.14
1959	11	1	9.00
1960	15	6	40.00
1961	21	7	33.30
1962	20	5	25.00
1963	16	3	18.80
1964	23	3	13.00
1965	19	3	15.80
1966	7	1	14.30
1967	6	2	33.30
1968	15	3	20.00
1969	15	1	6.67
1970	9	4	44.50

1971	14	6	43.00
1972-1973	6	5	83.30
1974-1975	17	9	53.00
1977-1978	---	--	-----
1979	15	6	40.00
1980	14	2	14.30
1981	16	4	25.00
1982	9	2	22.20
1983	7	3	42.85
Genel Toplam	439	122	% 27.80
	17.56 / yıl	4.88 / yıl	

Tablo 7'nin Grafik Gösterimi,

Bu dönemde de, derginin basımını yapan kuruluşların, özellikle 1954 – 1966 yılları arasında birkaç kez değişmiştir. Derginin 1954 – 1962 yılları arasındaki 15 sayısı ve *Şirketi Mürettibiye Basımevi – İstanbul*; Ocak-Nisan 1965 sayısı (1 sayı) *Fen Fakültesi Matematik Enstitüsü - İstanbul*'da; Temmuz-Ekim 1965 de 3 sayı *İbrahim Horoz Basımevi - İstanbul*; Ocak-Ekim 1966 sayısı (1 sayı) *Fen Fakültesi Döner Sermaye Basımevi - İstanbul*'da; 1967-1983 yıllarındaki 12 sayı ise *Fen Fakültesi Basımevi - İstanbul*'da basılmıştır.

Fen Fakültesi Dergisi'nde, 1933-1983 Yılları Arasında Baskı ve Yerli ve Yabancı Yazar Sayılarındaki Değişimler

Bu bölümde, yerli ve yabancı bilim insanlarının Fen Fakültesi'ndeki bilimsel çalışmalara ve derginin gelişimine katkılarını ortaya koyabilmek amacıyla, derginin baskı sayıları ile yerli ve yabancı yazar sayılarının yıllara göre dağılımlarına yer verilmiştir. *Tablo 8, 9, 10.* bu dağılımları içermektedir. Ayrıca her bir tablonun altında, tablonun kapsadığı dönemde yayınlanan toplam makale sayıları ile yıllık ortalama makale sayıları; Fizik içerikli makalelerin toplam makale sayılarına oranları da (%) olarak verilmiştir. Tablolarda, yazar sayılarının makale sayılarından büyük olduğu görülmektedir. Bunun nedeni bazı makalelerin, ortak çalışmanın bir ürünü olarak, çok yazarlı olmalarıdır.

Tablolarda, *1935 - 1948 Yılları Arasında, Fen Fakültesi Mecmuası'nda Yayınlanan Toplam ve Fizik İçerikli Makale Sayılarındaki Değişimler* kısmında belirtildiği gibi 1949 - 1953 (dahil) yılları (Cilt XIV - XVIII) ile 1969, 1977 ve 1978 sayıları bulunmadığı için, bu yıllara ilişkin veriler yer almamaktadır. Ayrıca 1972 - 1973 ve 1974 - 1976 baskıları tek sayı olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle oranlar ve ortalamalar, 1940 - 1948 yılları için 9 yıl (*Tablo 9*); 1954 - 1983 yılları için ise (*Tablo 10*) 24 yıl üzerinden hesaplanmıştır. 1954 - 1957 yılları arasında 4 baskı yapan derginin baskı sayısının 1958 yılında 2'ye; 1966 yılında ise 1'e düştüğü gözlenmektedir.

Tablo 8: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası'nın, 1935 - 1939 Yılları Arasındaki (Yeni Seri) Baskı ve Yerli-Yabancı Yazar Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı.				
Yıl	Baskı		Yazarlar	
	Sayısı	Yerli	Yabancı	
1935	1	0	6	
1936	4	1	22	
1937	3	7	17	
1938	3	6	10	
1939	2	6	18	
Toplam	13	20	73	

1) Yerli yazarların, yabancı yazarlara oranı: ≈ 0.274
2) Ortalama yıllık Baskı Sayısı: ≈ 2.60 Sayı / Yıl

Sonuç

"*Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası'ndan (1916) önce, Türkiye'de Bilimsel Yayın Girişimleri*" (s. 1) başlığı altında verilen bilgilerden, Türkiye'de bilimsel yayın girişimlerinin 19. yüzyıl ortalarında (1849) başladığı sonucu çıkarılabilir. Oysa Sumru Dinçel, Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk gazetelerin Fransızca yayınlandığı bildirilmekte; örnek olarak da "Gazette Françoise de Constantinople (1796)"; "Simyrne" ve "Le Courries de Simyrne (1824)"

Tablo 9: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası'nın, 1940 – 1953 Yılları Arasındaki Baskı ve Yerli-Yabancı Yazar Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Baskı		Yazarlar	
Yıl	Sayısı	Yerli	Yabancı
1940=1941	3	9	27
1942	2	4	13
1943	4	14	17
1944	3	10	15
1945	1	1	4
1946	3	13	3
1947	4	13	6
1948	4	19	11
1949	4	22	5
1950	4	22	8
1951	4	26	12
1952	4	36	9
1953	4	35	8
Toplam	44	224	138

1940 – 1953 yılları arasında (A Serisi; Matematik – Fizik – Kimya (*)):
 1) Yerli yazarların, yabancı yazarlara oranı: ≈ 1.623
 2) Ortalama Baskı Sayısı: ≈ 3.43 Sayı / Yıl

vermektedir²⁰. Aynı kaynakta Türkçe ilk gazetenin 1831 de, Sultan II. Mahmud'un girişimleriyle ve başlangıçta haftalık olmak üzere, "*Takvim-i Vakayi*" adıyla yayınlandığı; gazetenin redaktörlüğünü, çağdaş Türk gazeteciliğinin ustası olarak kabul edilen *Esat Efendi*'nin yaptığı ve yurtiçi-

²⁰ Sumru Dinçel; *Die Entwicklung der türkischen Presse; Der Werdegang der modernen Türkei*; Bearbeitet und Herausgegeben von Dr. Pia Angela Göktürk; Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Merkezi Baskı Atölyesi; İstanbul, Eylül -1983. s. 191 - 216

yurtdışı haberlerle askeri kurumlara, *bilime*, ticarete, fiatlara ve daha başka olaylara ilişkin haberleri içerdiği bildirilmiştir. Kaynakta ayrıca, azınlıkların anadilleri olan Arapça, Farsça, Ermenice, Yunanca ve Fransızca olarak da yayınlanan 40 x 27 cm. boyutlarındaki gazetenin, 1860 yılında resmi gazete olarak kabul edilmesine karşın 1839 da 12 yıl; 1892 de 16 yıl süreyle ve 1922 de kesin olarak yasaklandığı; ayda bir yayınlanan *Mecmua-i Fünun (1862-1866) dergisinin* ise (bkz. s. 2; *Tablo 1*) *Tarih, Jeoloji, Kimya, Felsefe* konularını içerdiği ve Münif Paşa tarafından çıkarıldığı bilgileri yer almaktadır. İlk resimli dergi "*Mirat*" (Ayna) ve ilk almanak "*Salname*", daha sonra yayınlanmıştır.

Tablo 10: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası'nın, 1954 – 1983 Yılları Arasındaki Baskı ve Yerli -Yabancı Yazar Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı (25 baskı yılı göz önüne alınmıştır)

Yıl	Sayısı	Yerli	Yabancı
1954	4	28	19
1955	4	17	12
1956	4	30	2
1957	4	47	9
1958	3	33	6
1959	2	10	6
1960	2	17	6
1961	3	26	8
1962	3	20	7
1963	2	22	4
1964	2	30	4
1965	2	21	5
1966	1	9	2
1967	1	8	0
1968	1	20	5
1969	1	1	2
1970	1	9	2
1971	1	16	1
1972-1973	1	4	1
1974-1976	1	17	4
1977-1978	--	--	--
1979	1	15	1
1980	1	13	1
1981	1	20	2
1982	1	12	0
1983	1	14	0
Toplam	48	476	109

1954 – 1983 yılları arasında (C Serisi; Fizik – Kimya – Astronomi (*)):

1) Yerli yazarların, yabancı yazarlara oranı: ≈ 4.37

2) Ortalama yıllık Baskı Sayısı: ≈ 1.92 Sayı / Yıl

Fen Fakültesi Dergisi'nin, 1916 yılından başlayarak 2252 sayılı yasa ile yeni İstanbul Üniversitesi'nin 1 Ağustos 1933 tarihinde kuruluşuna dek geçirdiği aşamalar bir yana bırakılırsa, 1933-1983 yıllarını kapsayan 50 yıllık bir dönemde, çeşitli etkenlere bağlı olarak, sürekli değişim geçirdiği görülmektedir. Özellikle Fen Fakültesi'nde oluşan yeni bilim alanlarındaki gelişmelere bağlı "ad" değişiklikleri; Fen Fakültesi'ne yurt dışından gelen yabancı bilim insanlarının katkıları; dünyada hızla gelişen bilimsel araştırmalara koşut olarak bu gelişmelere uyum sağlama çabaları dikkat çekmektedir. Örneğin 1935-1939 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde sadece 0.274 olan yerli/yabancı yazar oranının 1940-1953 yılları arasında 1.623'e; 1954-1983 yılları arasında ise 4.18'e yükselmesi, bu gelişmenin açık bir kanıtıdır. Ancak derginin yıllık ortalama baskı sayısındaki değişimler, aynı yönde bir gelişme göstermemektedir. 1935-1939 döneminde 2.60; 1940-1953 döneminde ise 3.43 olan bu oranın 1954 yılından başlayarak hızla düştüğü; 1954-1983 döneminde 1.92'ye gerilediği gözlenmektedir. Bu düşüş, 1965 yılından sonra daha da hızlanmış ve dergi bu tarihten sonra, yılda sadece 1 kez basılabilmektedir. Adı, 1989 yılında (Cilt: 54) "İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Fizik Dergisi" olarak değiştirilen derginin 1991 yılı sayısı (Cilt: 54) 1993 yılında, Astronomi içerikli iki makale ile yayınlanabilmektedir.

Buna karşılık yıllık ortalama makale sayıları, her üç dönem için yaklaşık değerler vermektedir. Bu değerler 1935-1939 yılları arasında 17.60, 1940-1953 yılları arasında, 20.93, 1954-1983 yılları arasında ise 17.56'dır. Ancak 1966 yılından başlayarak yıllık makale sayılarında göreceli olarak bir azalma göstermektedir. Bu azalma sonraki yıllarda da sürmüştür ve 1990 lı yılların sonlarından başlayarak durma noktasına gelmiştir. Makale sayısının yetersizliği nedeniyle son birkaç yıldır yayımlanamayan dergi ancak 2006 yılında yeniden yayınlanmıştır. Derginin yeni adı ve kapsadığı bilim dalları ise kapakta, "İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi; Matematik, Fizik ve Astronomi Dergisi – University of Istanbul Faculty of Science; The Journal of Mathematics, Physics and Astronomy. New Series; Vol: 1, 2004 – 2005; ISSN 1300-0713; İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü; İstanbul – 2006" olarak verilmiştir (Ek 9). 164 sayfadan oluşan derginin bu yeni sayısında toplam 14 makale yer almaktadır. Bu makalelerden 13 tanesi Matematik; 1 tanesi de Astronomi alanındaki çalışmaların ürünüdür ve *Fizik alanında makale yoktur*. Ayrıca makalelerde 18 yabancı uyruklu yazara karşılık, 5 yerli yazar yer almıştır (yerli

yazar/yabancı yazar \approx % 27.78). Beş yerli yazardan ikisi tek yazarlıdır. Bir yerli yazar da, ortak çalışma olan iki makalede, iki kez yer almıştır.

Ancak makale sayılarındaki bu hızlı düşüş, Fen Fakültesi'nde bilimsel çalışmaların yavaşladığı anlamına gelmemelidir. Örneğin, Fizik Bölümü'nün internet sayfasında yer alan bilgilere göre 1980 – 2000 yılları arasında, Fizik Bölüm'ünde yapılan araştırmaların ürünü olan, toplam 260 yayın yapılmıştır. Büyük çoğunluğu SCI Expanded, Citation Index (AHCI) kapsamındaki ve/veya bu kapsam dışındaki yurtdışı hakemli dergilerde makale; bir kısmı da ulusal dergilerde ve ulusal ve/veya uluslararası bilimsel etkinliklerin (kongre, simpozyum vb.) bildiri kitapçıklarında yayınlanan bu çalışmalardan sadece 13 tanesi, Fen Fakültesi Dergisi'nde yayınlanmıştır. Aynı durum 2000 – 2005 yıllarını kapsayan dönem için de geçerlidir. Bu dönemde de Fizik içerikli 206 makaleden sadece 2 tanesi Fen Fakültesi Dergisi'nde yayınlanmıştır.

Bu verilerden, Fizik Bölümü'nde yapılan araştırmaların ürünü olan yayınların, Fen Fakültesi Dergisi veya öteki ulusal dergiler yerine, yurt dışı dergilere yönelmiş olduğu sonucu çıkmaktadır. Araştırmacıların, Akademik yükseltme ölçütlerinin bir gereği olarak, bilimsel çalışmalarını yurtdışı dergilerde yayınlama eğiliminde olmaları, dergiyi süreli olmaktan uzaklaştıran önemli bir etkendir.

6 Kasım 1981 tarihinde, 17506 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası'ndan sonraki gelişmeler, bu eğilimi kalıcı duruma getirmiştir. Özellikle Akademik yükseltme ve atamalarda öngörülen SCI Expanded, Citation Index (AHCI) kapsamında yer alan ve/veya yurtdışı hakemli dergilerde yayın önceliği son yıllarda, tüm ulusal dergilerle birlikte, Fen Fakültesi Dergisi'ni de olumsuz etkilemiştir. Aynı durum kitap yazarlığı, editörlüğü vb. etkinlikler için de geçerlidir. Bir başka etken de, araştırma sonuçlarının yayınlanabilirliği konusunda bilirkşi sorumluluğunu taşıyan hakemlik kurumunun, bilimsel ölçütlere uyumundaki belirsizlik olabilir.

Prof. Dr. Orhan Şerafettin İçen (1920 – 1995)'in, bilimsel nitelikli dergi yayıncılığı ve Fen Fakültesi Dergisi'ne ilişkin görüşleri ise şöyledir²¹: “*Bu güne kadar cilt sayısı kırkı geçen bu mecmuada yalnız İ. Ü. Fen Fakültesi Matematik dalı mensuplarının araştırmalarının büyük kısmı değil, aynı zamanda yurt içi ve*

²¹ İçen; *İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Dalı Mensuplarının Uluslararası Bilimsel Araştırmalara Yaptıkları Katkı*.

yurt dışından da birçok matematikçilerin gönderdikleri araştırmalar yayınlanmıştır. Birçok uluslar arası şöhretin bu mecmuanın istişâri redaksiyon hey'etine girmeyi kabul etmiş olması ve gene birçok tanınmış yabancı Matematikçinin bu mecmuaya makale göndermiş olması, onun bilimsel seviyesi hakkında bir fikir vermeğe yeter. ”

Prof. Dr. Âtîf Şengün'de (Denizli, 1915 – İstanbul, 2002) aynı konuda şunları söylemektedir²²: “Bilimsel yayın yapan dergi sayısı çokluğu, çeşitli dergilerdeki makalelerin özetlerini veya yalnız makale başlıklarını veren dergiler çıkmasına yol açmıştır. Ancak, bunların içerisinde de bütün dergilerde yayınlanan yazıları bulmak mümkün olmamaktadır. Meselâ Fakültemizin yayınladığı Fen Fakültesi Mecmuası B serisi, Current Content Life Sciences içerisinde yer almamaktadır. ... Bu harp senelerinde (2. Dünya Savaşı) Fen Fakültesi Mecmuası zengin ve güzel makalelerle uluslararası bir dergi haline gelmiştir. ”

Prof. Dr. Âtîf Şengün aynı makalede, hakemlik kurumu konusuna da şu sözlerle değinmektedir: “Bir araştırmamanın kalitesi hakkında bir söz söylemek zordur. Çok defa duyulan ilgiye ve o alanda sahip olduğumuz bilgiye göre bir araştırma değerlendirilmektedir. Hattâ bir dergide basılması uygun görülmemeyen makaleler birkaç yıl sonra çok önemli olmaktadırlar. Bilim tarihinin gözden geçirilmesi bunun çeşitli örneklerini bize gösterir. ... Mesela kromatin yapısının nükleosom denen küçük ünitelerden yapıldığı bu gün çeşitli metotlarla kanıtlanmıştır; bu konuda ilk çalışanlardan Woodcock'un bir ön raporu 1973 de yayınlanmış; ama etrafta makalesinin yayınlanması ise redaktörler tarafından uygun görülmemiştir. Nobel ödülü kazanmış Dr. Linus Pauling 1970 de C vitamininin kanser tedavisine iyi geldiğini ileri sürdüğü zaman tıp otoriteleri tarafından şiddetle tenkit edilmiştir. Oysa 1979 da aynı kimsenin uluslar arası «Cancer Research» dergisinde aynı konuda bir makalesi yayınlandığında aradan geçen zaman zarfında C vitamininin kanser tedavisinde faydalı olacağını belirleyen 350 den fazla makale yayınlanmıştır. Nobel ödülü kazanmış tanınmış fizikçi E. Fermi'nin (Enrico Fermi; İtalyan Fizikçi; Roma, 21 Eylül 1901 – Chicago, 29 Kasım 1954) bir makalesi ise Nature (London) dergisince red edilmiştir.”

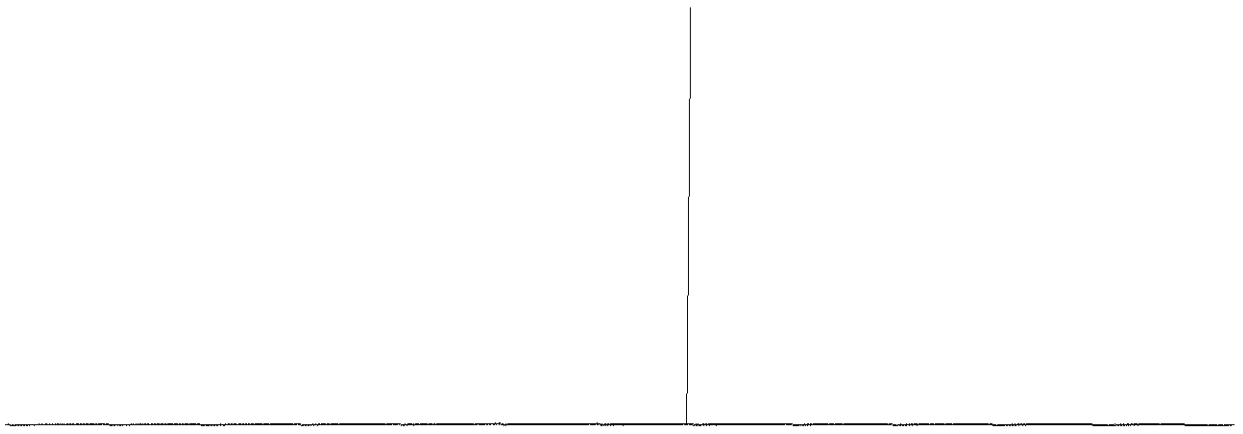
²² Âtîf Şengün, İstanbul Üniversitesinde 1933 Reformundan Sonra Zoolojinin Gelişmesi; Doğumunun 100. Yılında Atatürk 'e Armağan – İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde çeşitli Fen Bilimi Dallarının Cumhuriyet Dönemindeki Gelişmesi ve Milletlerarası Bilime Katkısı; Editör: Prof . Dr. Ahmed Yüksel Özemre; Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Merkezi Baskı Atölyesi, 1982 (91 – 120).

Prof. Dr. Âtîf Şengün'ün verdiği örneklere, "Görelilik Kuramı" nı açıklayan makalesi 1905 yılında yayınlanması üzerine fizikçilerin şiddetli eleştirisine uğrayan ve bu yüzden bir yıla yakın bir süreyle bilim dünyasından uzaklaşan Albert Einstein'ı (Ulm-Almanya, 14 Mart 1879 – Princeton, 18 Nisan 1955) da eklemek gerekir.

Gerek Prof. Dr. Orhan Ş. İçen'in ve gerekse Prof. Dr. Âtîf Şengün'ün yazılarından Fen Fakültesi Dergisi'nin, başlangıç yıllarında uluslararası bir niteliğe kavuştuğu anlaşılmaktadır. Bu yazılardan edinilen bilgiye göre Fen Fakültesi Dergisi'nde, 1935 – 1981 yılları arasında Matematik alanında, aralarında yabancı yazarların da yer aldığı 73; Biyoloji alanında ise 98 makale yayınlanmıştır. Biyoloji alanındaki makalelerden 11 tanesi Leo Brauner'e; 5 tanesi ise Alfred Heilbronn'a aittir. (Bu dönemde Matematik ve Biyoloji alanlarında kitap, ders notu vb. yayınların da yer aldığı toplam yayın sayıları ise sırasıyla 122 ve 139 dur. (Her iki dalın yayın listelerinde, "*Université d'İstanbul, Faculté des Sciences. Recueil de mémoires commémorant la pose de la première pierre des Nouveaux Instituts de la Faculté des Sciences, İstanbul 1948* –İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi. Fen Fakültesi Yeni Enstitüleri'nin ilk yapıtaşlarının konuluş anıları Külliyyatı - adlı bir yayın organı da yer almaktadır). Fizik, Astronomi, Kimya ve Yer Bilimleri (Jeoloji, Jeofizik) alanlarında da benzer durum gözlenmektedir.

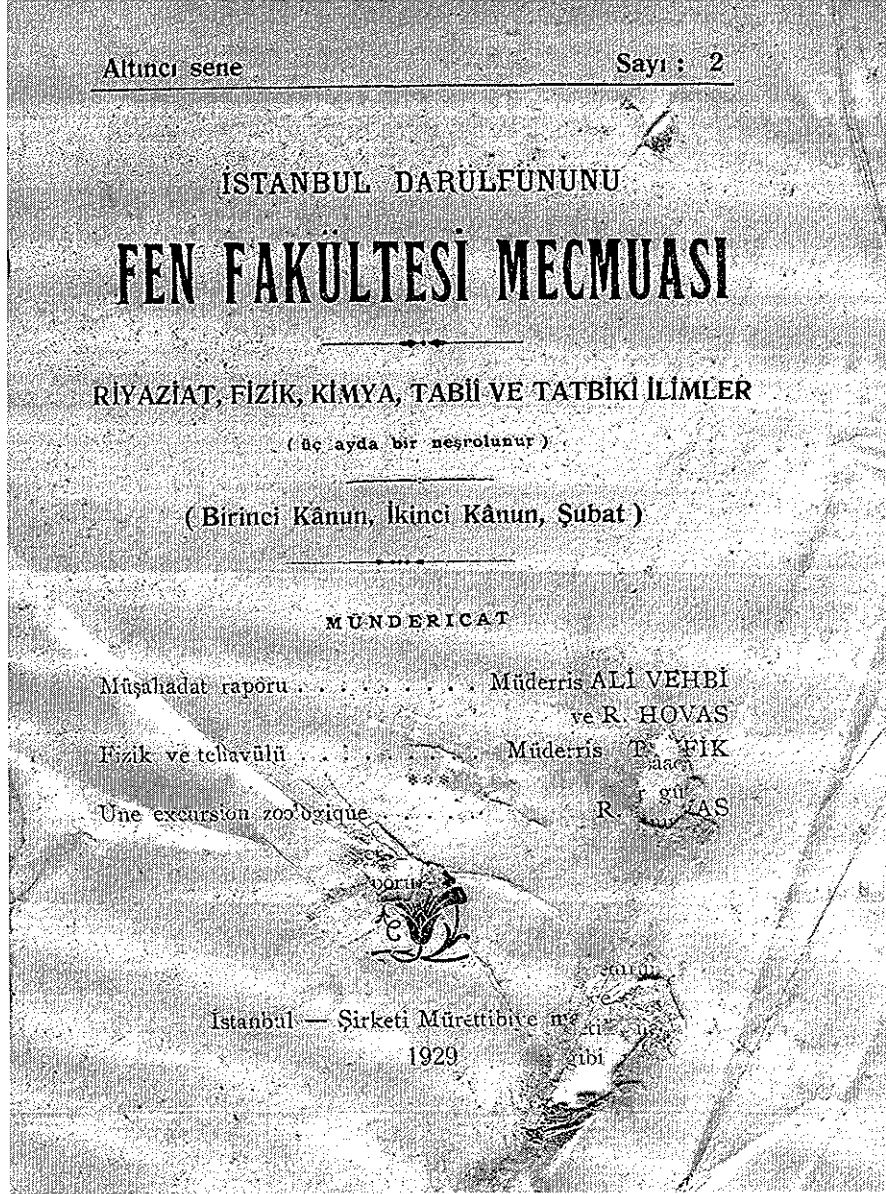
Fen Fakültesi Dergisi'nde gözlenen başka bir olumsuz gelişme de derginin, başlangıçta ulaştığı uluslararası niteliğini, zamanla yitirmesidir. Bu durum, derginin 1940 yılında basılan V. Cildinin kapak altında, değişimi kabul eden dergilerin yer aldığı listeden anlaşılabilir (Ek. 12). Listede yer alan dergiler, biri dışında Yüksek Ziraat Enstitüsü Çalışmaları – Ankara), yurtdışı dergilerdir.

Sonuç olarak Fen Fakültesi Dergisi'nin yeniden süreli ve uluslararası bir nitelik kazanması, SCI Expanded, Citation Index (AHCI) kapsamındaki ve/veya yurtdışı hakemli dergiler sınıfında yer almasına bağlıdır. Bu durum, bilimsel nitelik taşıyan tüm ulusal dergiler için geçerlidir. Bu ise ancak, yerli ve yabancı araştırmacıların Fen Fakültesi Dergisi'nde veya öteki ulusal dergilerde yayına özendirilmeleriyle gerçekleşebilir.

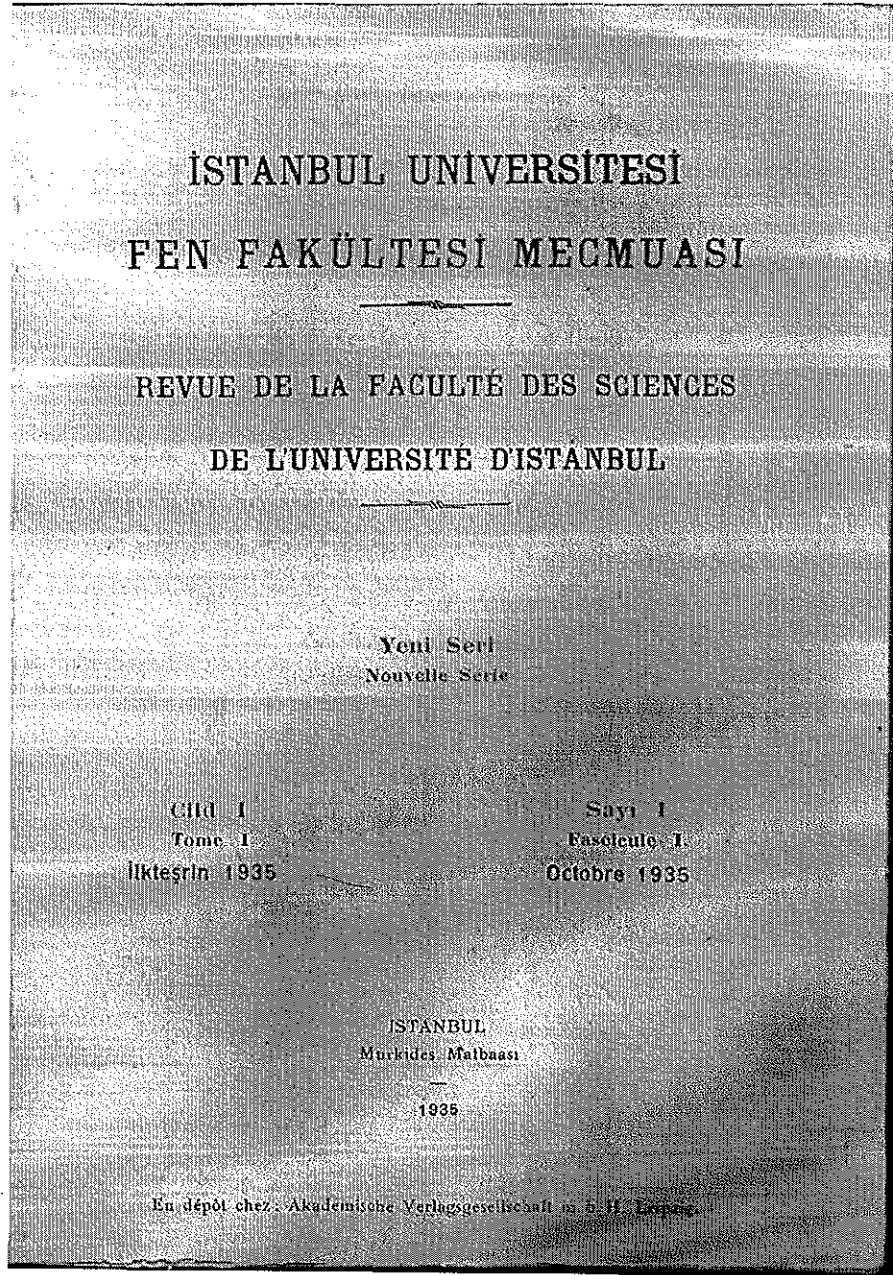

EKLER

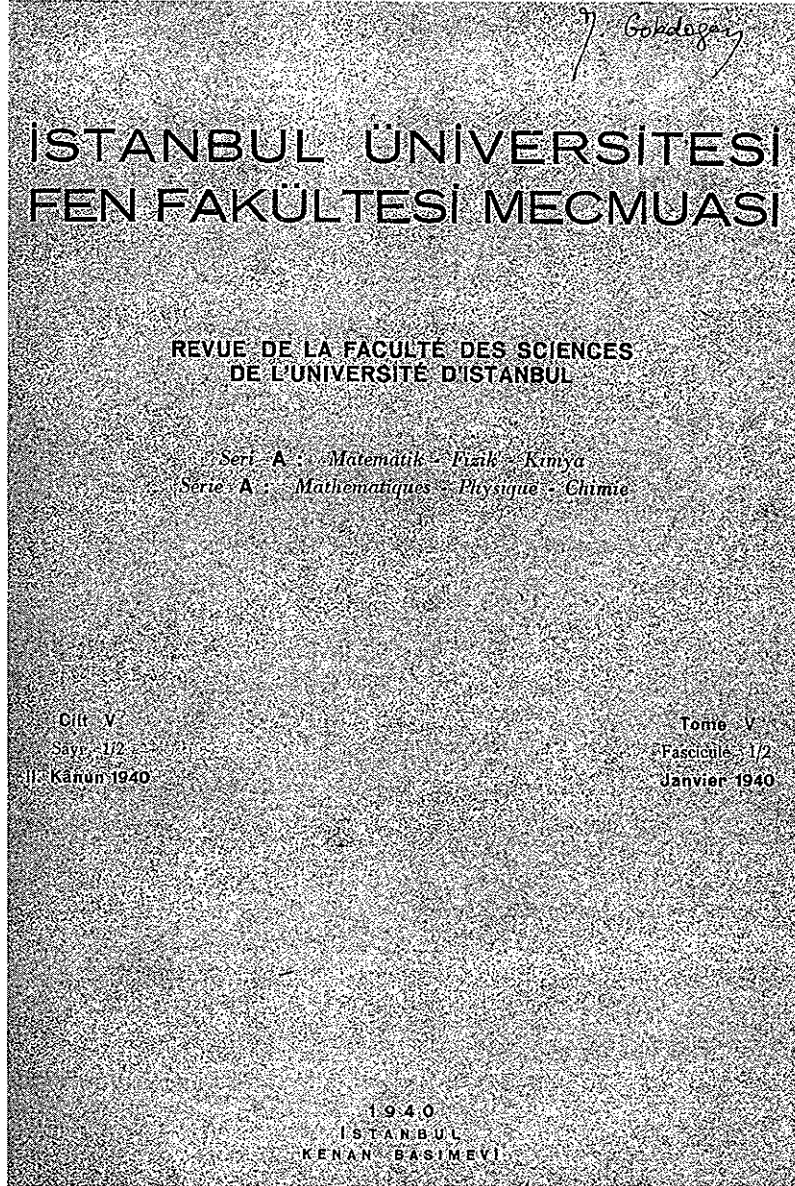
Ek 1. Resim 1: Darülfünun Fünun Mecmuası'nın, 1929 yılında yayınlanan birinci sayısından sonra "İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası" adıyla yayınlanmağa başlayan derginin kapak görüntüsü; (Aralık, Ocak, Şubat; altıncı sene; Sayı 2; 1929). Dergi bu tarihte Matematik, Fizik, Kimya, Doğa ve Uygulamalı bilim dallarına ayrılmıştır.

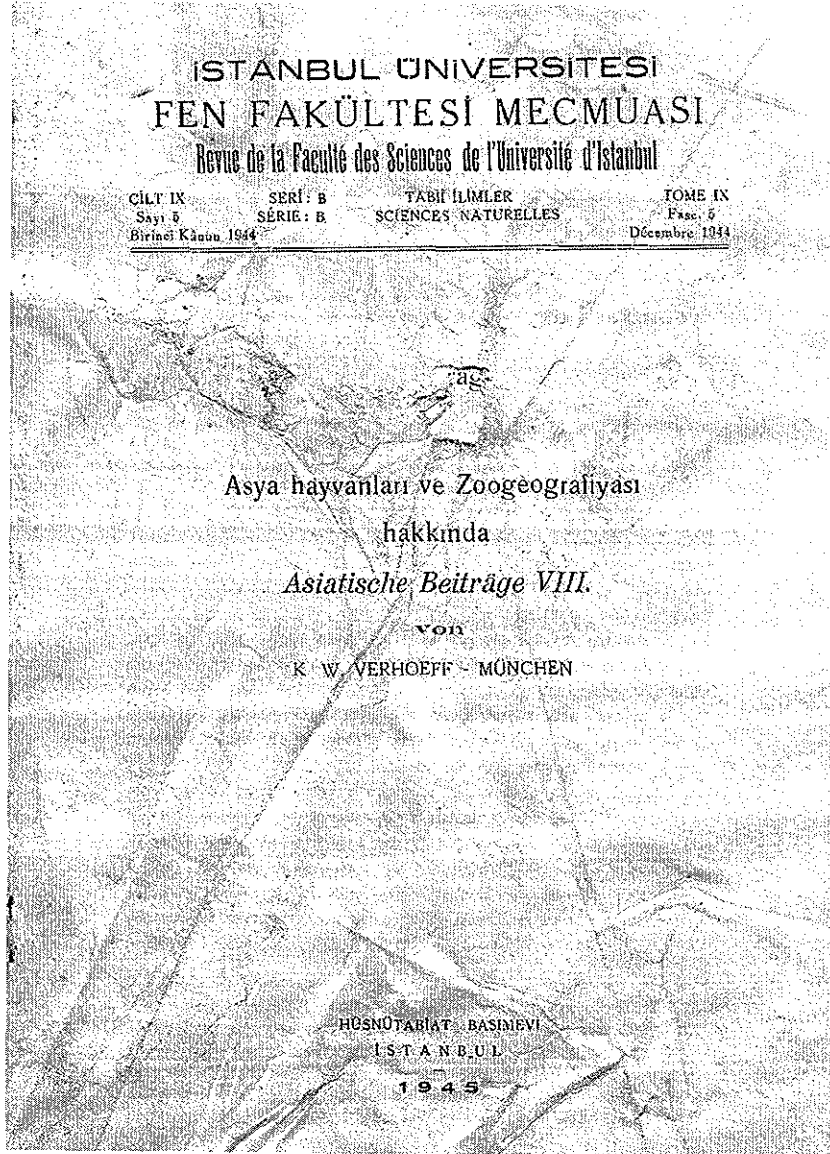
Ek 2. Resim 2:

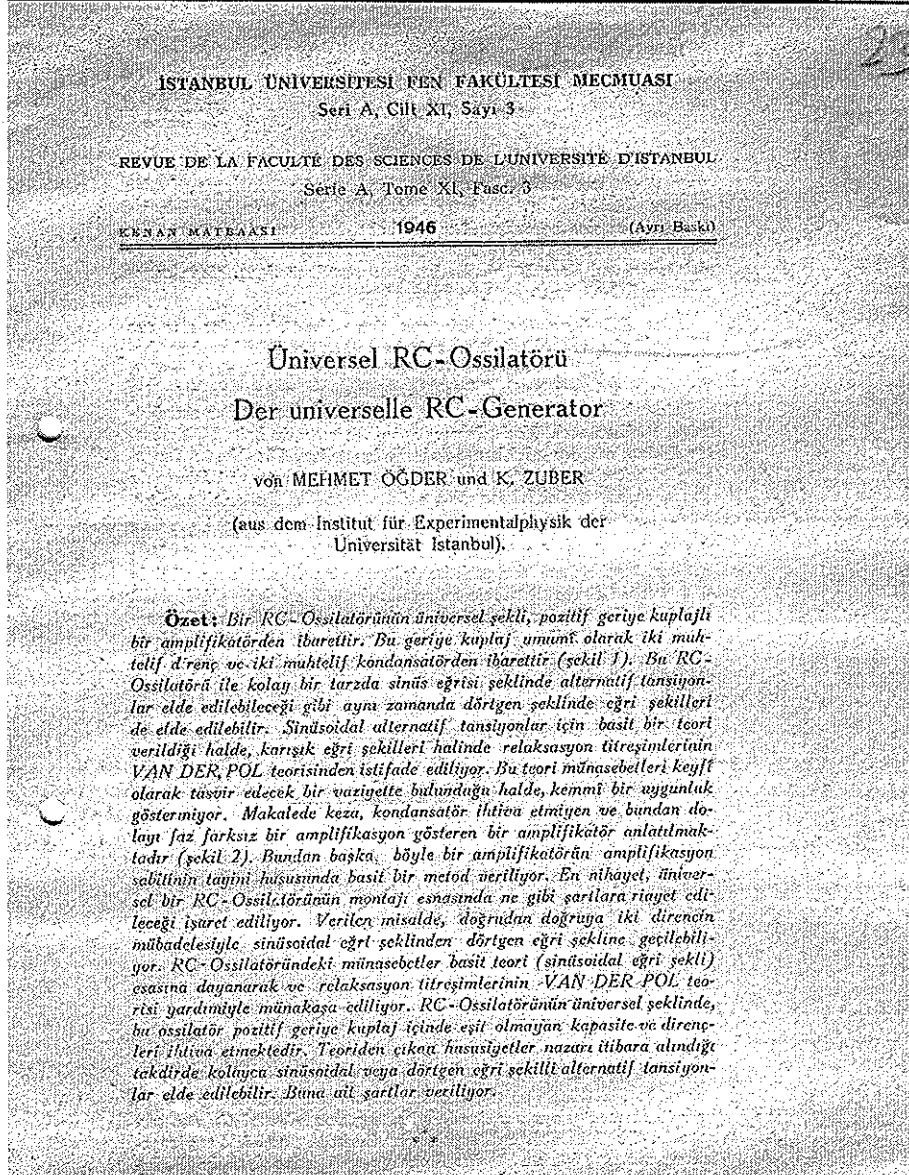
Ek 3. Resim 3: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası'nın Matematik, Fizik, Kimya bilim dallarına ayrılan A Serisi'nin kapak görüntüsü; (Cilt V; Sayı ½; Ocak, 1940).

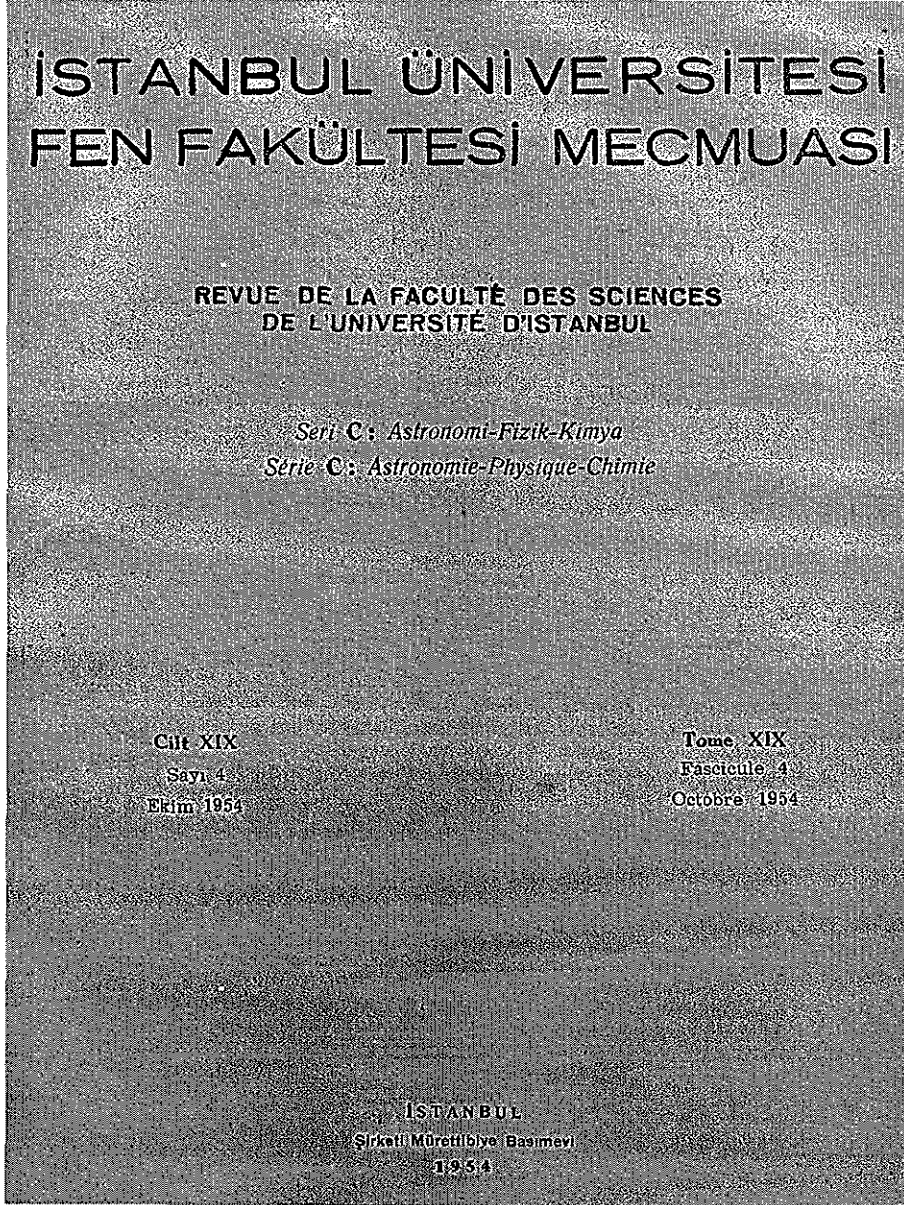
Ek 4. Resim 4: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası'nın 1945 yılında yayınlanan ve "Tabii İlimler" e ayrılan B (Biyoloji) Serisi'nin kapak görüntüsü. (Cilt IX; Sayı 5; Aralık, 1944).

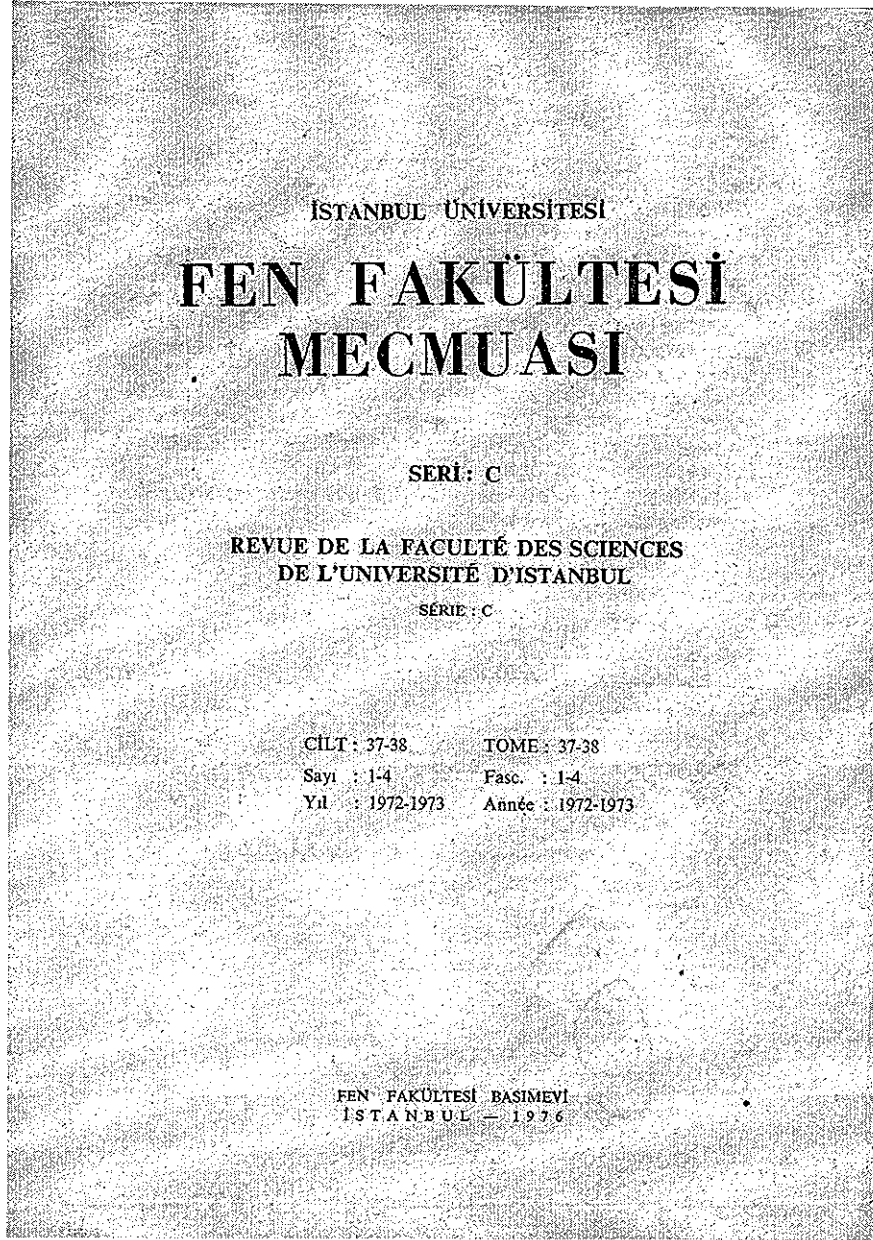
Ek 5. Resim 5: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası'nın, A Serisi'nin kapak görüntüsü; (Cilt XI; Sayı 3; 1946 - ayrı baskı).

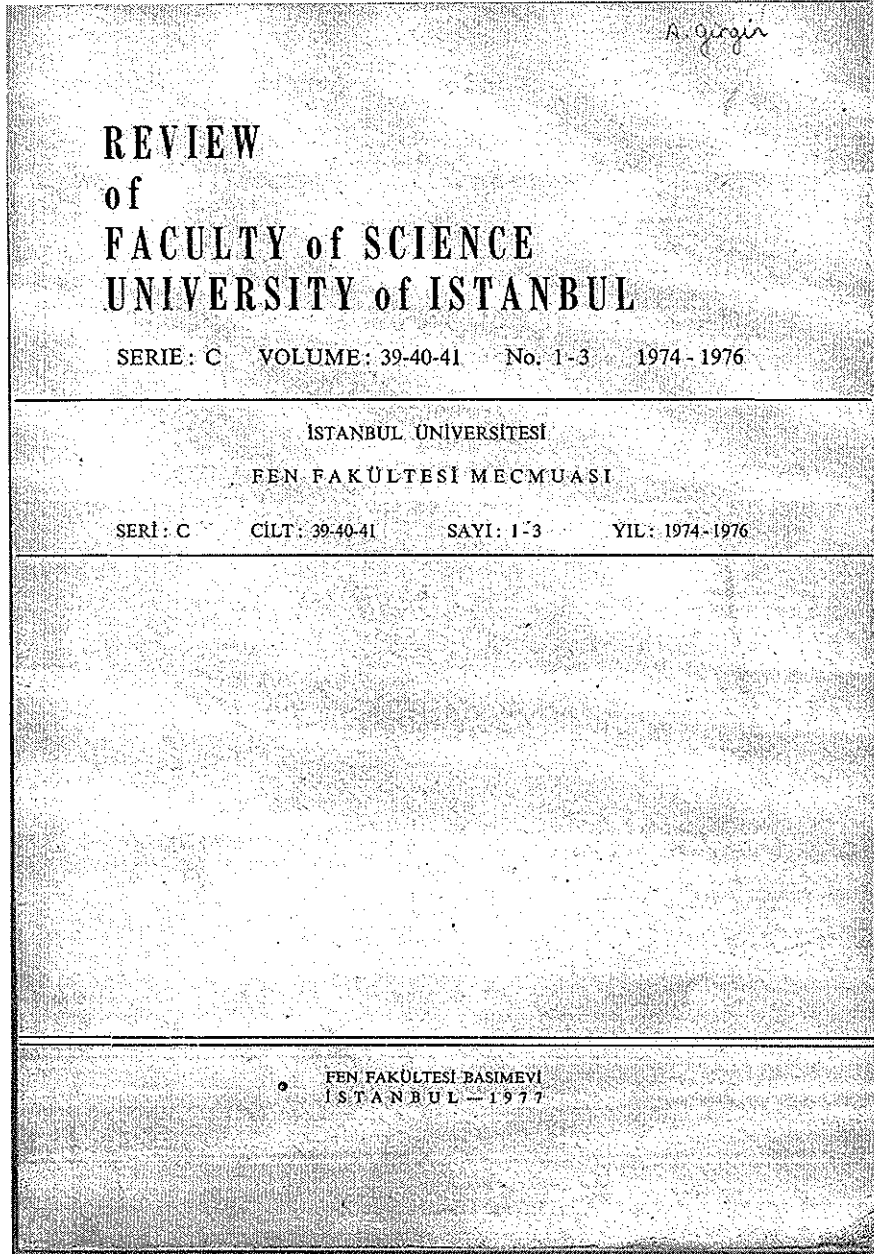
Ek 6. Resim 6: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası'nın Astronomi, Fizik ve Kimya bilim dallarına ayrılan C Serisi'nin kapak görüntüsü; (Cilt XIX; Sayı 1; Ekim 1954).

Ek 7. Resim 7: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası'nın 1976 yılında yayınlanan ve Astronomi, Fizik ve Kimya bilim alanlarına ayrılan C Serisi'nin kapak görüntüsü; (Cilt 37-38; Sayı 1-4; 1972-1973).

Ek 8. Resim 8: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası'nın 1977 yılında yayınlanan ve Astronomi, Fizik ve Kimya bilim alanlarına ayrılan C Serisi'nin kapak görüntüsü; (Cilt 39-40-41; Sayı 1-3; 1974-1976). Dergi kapağına, İngilizce adı eklenmiştir.

Ek 9. Resim 9: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası C Serisi'nin son sayısını kapak görüntüsü (Cilt: 53; 1988; baskı yılı: 1989).

REVIEW
of
FACULTY of SCIENCE
UNIVERSITY of ISTANBUL

SERIE : C VOLUME : 53 1988

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN FAKÜLTESİ MECMUASI

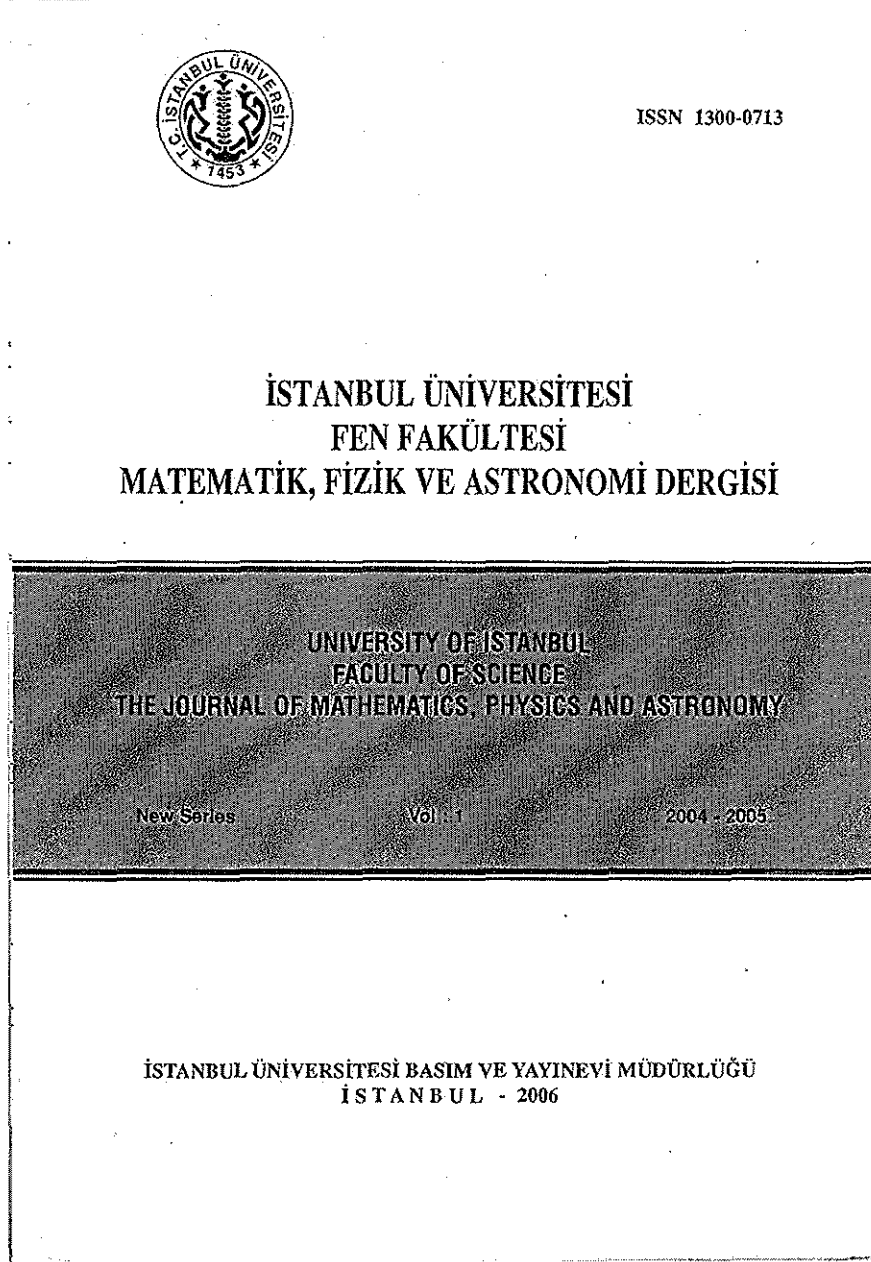
SERİ : C CİLT : 53 YIL : 1988

İ. Ü. FEN FAKÜLTESİ BASIMEVİ
İSTANBUL - 1989

Ek 10. Resim 10: "İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Fizik Dergisi" adı altında basılan ilk sayının kapak görüntüsü(Cilt: 54; 1989; baskı yılı: 1990).

Ek 11. Resim 11: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi; Matematik, Fizik ve Astronomi Dergisi'nin 2006 yılında yayınlanan son sayısının kapak görüntüsü; (New Series; Vol: 1; 2004-2005).

Ek 12. Resim 12: Fen Fakültesi Dergisi'nin 1940 Yılında Yayımlanan V. Cildinin (Sayı 1 / 2) Kapak Altında, "Mübadeleyi Kabul Etmiş Olan Mecmualar" Başlığıyla Verilen Dergiler.

Mübadeleyi kabul etmiş olan mecmualar Périodiques ayant accepté l'échange	
Ames Iowa State College Journal of Sciences	Erlangen Sitzungsberichte der physikalisch-mathematischen So- ziété
Amsterdam Proceedings of the Section of Sciences of the Royal Academy	Genève Bulletin de l'Institut National Genevois Comptes Rendus des Séances de la Société de Phys. et d'Hist. Naturelle
Ankara Yükseköğretim Enstitüsü Ciltleri	Grenoble Annales de l'Université de Grenoble
Ann Arbor Papers of the Michigan Academy of Science, Arts and Letters	Göttingen Nachrichten der Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, math. phys. Kl. Fachgruppen I, VI
Athens Acta Instituti et Musei Zoologici Universitatis Athe- nensis Revue Mathématique de l'Union Interbalkanique	Halle Nova Acta Leopoldina
Baltimore American Journal of Mathematics	Hamburg Abhandlungen aus dem Mathematisches Seminar
Bangalore Memoirs of the Indian Institute of Sciences	Helsingfors Comptes Rendus, physico-mathématiques Société Scientifique Fennique Acta Societatis Scientiarum Fennicarum
Basel Verhandlungen der Naturforschenden Gesellschaft	Iowa State University of Iowa Studies in Natural History
Belgrade Publications Mathématiques de l'Université	Jassy Annales Scientifiques de l'Université
Berkeley University of California Publications in Mathemat- ics, Physical and Biological Sciences	Kiev Bulletin Scientifique de l'Université d'Etat de Kiev
Berlin Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften, phys. math. Kl. Veröffentlichungen des Meteorologischen Instituts der Universität	Kopenhagen Math. Phys. Mitteilungen d. Königl. Dänischen Ge- sellschaft der Wissenschaften Biologiske Meddelelser d. Königl. Dänischen Ge- sellschaft der Wissenschaften Skrifter der naturw. math. Afdeling d. Königl. Dänischen Gesellschaft der Wissenschaften Ingeniørvissenschaftliche Skrifter der Technischen Hochschule
Bombay Journal of the University of Bombay	Leeds Proceedings of the Philosophical and Literary So- ciety, Scientific Section
Bordaux Procès-Verbaux des Séances de la Société des Sciences Physiques et Naturelles Mémoires de la Société des Sciences Physiques et Naturelles	Leningrad Annals de l'Institut des Mines Bulletin of Applied Botany, of Genetics and Plant Breeding
Bucarest Bulletin de Mathématiques et de Physique de l'École Polytechnique	London Proceedings of the London Royal Society, Series A and B
Cairo Bulletin of the Faculty of Science	Lwow Studia Mathematica
Calcutta Journal of the Department of Science of the Uni- versity of Calcutta	San Miguel Publications de l'Observatoire
Cambridge Proceedings of the Cambridge Philosophical Society	Moscow Comptes Rendus de l'Académie des Sciences de URSS Bulletin de l'Académie des Sciences de l'URSS
Cambridge (U. S. A.) Journal of Mathematics and Physics	New Haven Transactions of the Connecticut Academy of Science Memoirs of the Connecticut Academy of Sciences
Charkow Le Journal Chimique Ukrainien	New York Journal of the Aeronautical Sciences
Coimbra Bulletin da Sociedade Brasileira	Osaka Collected Papers of the Faculty of Sciences
Dijon Bulletin Scientifique de Bourgogne	Ottawa Scientific Agriculture
Dublin Proceedings of the Royal Dublin Society	
Easton Journal of the American Chemical Society	
Edinburgh Proceedings of the Royal Society of Edinburgh Transactions of the Royal Society of Edinburgh	

<p>Paris Comptes Rendus des Séances de l'Académie des Sciences Annales de l'Université de Paris Annales de l'Institut Henri Poincaré Annales de Chimie Analytique Journal de Chimie Physique Journal de Physique et le Radium</p> <p>Perm Bulletin de l'Institut des Recherches Biologiques</p> <p>Rio de Janeiro Serviço geológico e mineralógico do Brasil, Monographias e Boletins</p> <p>Roma Atti della R. Accademia Nazionale dei Lincei Rendiconti (Classe di Sci. fis., mat. e nat.) Rendiconti del Seminario della Reale Università di Roma</p> <p>Sendai Science Reports of the Tohoku Imperial University</p> <p>Sofia Annuaire de l'Université Bulletin des Instituts Royales d'Histoire Naturelle</p> <p>Stockholm Abhandlingar af Kungl. Akademi d. Vetenskaper</p>	<p>Strasbourg Bulletin et Mémoires du Service de la Carte Géologique d'Alsace et de Lorraine</p> <p>Tbilisi Travaux de l'Institut Mathématique</p> <p>Teddington Annual Reports of the National Physical Laboratory</p> <p>Timisoara Bulletin Scientifique de l'École Polytechnique</p> <p>Tomsk Bulletin de l'Institut de Mathématiques et Mécanique</p> <p>Toulouse Annales de la Faculté des Sciences de Toulouse</p> <p>Uppsala Bulletin of the Geological Institution of the University</p> <p>Varna Arbeiten aus der biologischen Meeresstation</p> <p>Washington Memoirs of the National Academy of Sciences Biographical memoirs of the National Academy of Sciences Proceedings from the U. S. National Museum Contributions from the U. S. National Herbarium Journal of Agricultural Research</p> <p>Zurich Vierteljahrsschrift d. Naturforschenden Gesellschaft</p>
* * *	
<p>La «Revue de la Faculté des Sciences de l'Université d'Istanbul» est une publication trimestrielle englobant toutes les disciplines scientifiques représentées à la Faculté: Mathématiques pures et appliquées, Mécanique rationnelle et appliquée, Astronomie, Géodésie, Physique et Chimie théoriques, expérimentales et techniques, Géophysique, Géologie, Botanique et Zoologie générales et spécialisées, Génétique, Anthropologie.</p> <p>En principe la revue est réservée aux mémoires originaux des membres de la Faculté. Elle accepte cependant, dans la mesure de la place disponible, les communications des savants étrangers. Les langues turque, allemande, anglaise et française sont admises indifféremment. Les articles publiés en langue turque seront accompagnés d'un court résumé dans l'une des trois autres langues. Les articles publiés en langue étrangère devront être accompagnés d'un bref sommaire en langue turque.</p>	
<p>Yazı Komitesi Comité de Rédaction: Dr. Fahır Yemıçay Fakültenin Dekanı, Doyen de la Faculté Dr. Marcel Fouché Fizik Profesörü, Professeur de Physique</p>	<p>Adresse: Fen Fakültesi Beyazit - Istanbul: Dr. Willy Prager Matematik Profesörü, Professeur de Mathématiques Dr. Hamit Nazif Pamir Jeoloji Profesörü, Professeur de Géologie</p>

